

УДК 316.62:316.361.11

DOI <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2019-2-3>

ОСОБЛИВОСТІ ЛЮБОВНИХ ТА МІЖОСОБИСТІСНИХ ВІДНОСИН У ЖІНОК ТА ЧОЛОВІКІВ В ПОЛІАМОРНИХ СТОСУНКАХ

PECULIARITIES OF LOVE AND INTERPERSONAL RELATIONS OF WOMEN AND MEN IN POLYAMOR RELATIONS

Жидко Максим Євгенович,*кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології Національний аерокосмічний університет*імені М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

mzhidko@gmail.com

ORCID 0000-0003-1181-4774

Zhydko Maksym Yevhenovych,*Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Psychology*National Aerospace University
named after M.E. Zhukovsky "KhAI"

mzhidko@gmail.com

ORCID 0000-0003-1181-4774

Шуленкова Анна,*студентка гуманітарного факультету, Національний аерокосмічний університет імені М. Є. Жуковського*

«Харківський авіаційний інститут»

mzhidko@gmail.com

ORCID 0000-0003-1181-4774

Shulenkova Anna,*Students of humanitarian faculty National Aerospace University named after M. E. Zhukovsky "KhAI"*

mzhidko@gmail.com

ORCID 0000-0003-1181-4774

Мета дослідження – вивчити структурні особливості міжособистісних та любовних відносин жінок та чоловіків в поліаморних сім'ях. Для досягнення мети було використано наступні методи: семантичний диференціал, тест на виявлення любовної адикції А. Єгоров; тест на міжособистісну залежність (любовну, від партнера в дитячо-батьківських відносинах); методика Р. Гіршфілда, адаптація О. П. Макушина; діагностика міжособистісних відносин Т. Лірі; діагностика міжособистісних відносин А.А. Рукавишнікова. Методи математико-статистичної обробки даних: критерій кутового перетворення Фішера та факторний аналіз. Полілюбів відрізняється від звичної моделі моноромантичної любові лише кількістю партнерів, де відповідно у першій їх може бути декілька, у той час як у другій лише один. Результати дослідження показали, що поліаморні сім'ї мають більш високі показники у вираженості залежності під час довготривалих стосунків; мають менші показники за агресивністю в поведінці до партнерів, але більш виражену потребу у контролі. Вони також мають більший рівень задоволеності у сімейних відносинах, децю більший рівень вираженості довіри до партнера та поваги до нього. Мають середній рівень задоволеності сімейними відносинами, відкритості, сприйняттям обов'язків у побуті. Також їм притаманна більша схильність до любовної адикції та середній рівень невпевненості у собі, прагнення до автономії та високий рівень залежності. Їм властивий високий рівень доброзичливого стилю, середній рівень авторитарного, підозрілого, підпорядкованого, залежного та альтруїстичного стилів; низький рівень агресивного стилю міжособистісних відносин. На підставі цих результатів можна зробити наступні висновки. У поліаморії досить високий рівень почуття потрібності. Вони більше ревнують, але й відчувають себе з іншого боку більш комфортно, через певний баланс поваги та довіри що неодмінно вибудовується під час довготривалих відносин подібного типу. Вони відчувають більшу потребу бути постійно поруч із усіма партнерами, адже мають прихований страх втратити отриману повагу та довіру, тому намагаються їх підтримувати. Вони набагато менш агресивно відносяться до своїх партнерів, проявляють авторитарність на середньому рівні, та дуже доброзичливі, адже розвивають у собі відкритість одночасно до декількох людей та намагаються навчитися підлаштовуватися та гармонійно співіснувати із ними.

Ключові слова: любовні відносини, поліамор, поліаморні сім'ї, любовна адикція.

Purpose of the article is to study the structural features of interpersonal and love relationships of women and men in polyamorous families. To achieve this purpose we used the following methods: semantic differential, test for the detection of love addiction A. Egorov; test for interpersonal dependence (love, from a partner in child-parent relations). R. Hirschfield's technique, adaptation by O.P. Makushin; diagnostics of interpersonal relations T. Leary; diagnostics of interpersonal relations A.A. Rukavishnikov. Methods of mathematical and statistical data processing: Fisher angular transformation criterion and factor analysis. Polyamor differs from our usual model of mono-romantic love only in the number of partners. The study found that polyamoric families had higher rates of dependency during long-term relationships; had lower rates of aggression in behavior towards partners but a more pronounced need for control. They also had a higher level of satisfaction in family relationships, a slightly higher level of trust and respect for a partner. They had an average level of satisfaction with family relationships, openness, perception of responsibilities in everyday life. They also had a greater propensity for love addiction and a moderate level of self-doubt, a desire for autonomy and a high level of dependence. They are characterized by a high level of benevolent style, an average level of authoritarian, suspicious, subordinate, dependent and altruistic styles; low level of aggressive interpersonal style. Conclusions: Polyamors have a fairly high level of need. They are more jealous, but also feel more comfortable on the other hand, due to a certain balance of respect

and trust that inevitably builds up during long-term relationships of this type. They feel the greater need to be constantly with all partners, because they have a hidden fear of losing the respect and trust they have gained, so they try to support it. They are less aggressive towards their partners, show middle-class authoritarianism, and are very supportive, as they develop openness to several people at the same time and try to learn to adjust and coordinate with them.

Key words: love relationships, polyamor, polyamoric families, love addiction.

Вступ. Поліаморія – нова для нашого суспільства форма любовних зв'язків, заснована на одночасних та неприхованих почуттях до багатьох партнерів. В Україні тенденція до поліаморних відносин почала виникати нещодавно, і саме тому психологічне дослідження цієї нетрадиційної проблематики є актуальним як з наукових, так й соціальних позицій.

Дослідження в області поліаморії в інших країнах досі також були досить обмеженими. Як узагальнююче поняття поліаморія охоплює цілий спектр різних видів відносин. Різні автори пропонують різноманітні описові назви для поліаморних зв'язків: відкриті відносини, цивільний шлюб, інтимні мережі, групові шлюби, але ці ярлики не вичерпують всіх можливих різновидів поліаморних відносин які існують взагалі. Крім того, для багатьох людей поліаморія – не просто форма відносин, а прихильність до певних цінностей та культивованих особливостей внутрішнього підходу до інтимності. Єдиний момент, загальний для всіх описів поліаморії – це підкреслення того, що в основі поліаморних відносин лежить більше, ніж просто сексуальна взаємодія. У більшості випадків це є «любов'ю».

Отже, визначення поліаморії, яке ми будемо використовувати у подальшому – це система етичних поглядів на кохання, яка припускає можливість існування любовних відносин у однієї людини з декількома партнерами одночасно, з дозволу та схвалення всіх учасників цих відносин. Поліаморією також називають практику любовних відносин (5).

Поліаморія як система поглядів схвалює любовні відносини партнерів з іншими людьми та закликає не звертати уваги на статеву приналежність партнера, тобто вітає нетрадиційні зв'язки. При цьому слід розрізняти поліаморію та полігамію. Поліаморія і полігамія поняття близькі, але не тотожні: перша робить акцент на любові, друга – на форматі сім'ї. Поліаморія – це скоріше погляд на життя, ніж засіб життя. Бажання мати кілька любовних партнерів вважається абсолютно природним. При цьому всі відносини повинні бути засновані на довірі та повазі людей один до одного, що є запорукою їх здорового розвитку (Бодрийяр, 2012).

Найбільший інтерес викликає аналіз специфіки та структури відносин в українських поліаморних сім'ях. Тому **мета роботи** – вивчити структурні особливості міжособистісних та любовних відносин жінок та чоловіків в поліаморних сім'ях.

Теоретичне обґрунтування проблеми. К. Райан та К. Жета вважають, що стандартна модель еволюційної психології (створення пар, прагнення жінки до побудови зв'язків з чоловіком, який може забезпечити

її та потомство всім необхідним тощо) суперечить природі людини. Людям, за логікою авторів, властива поліаморність, тобто у кожного може бути безліч любовних відносин з декількома людьми одночасно, за згодою та схваленням всіх учасників цих відносин. Також, поліаморія тісно пов'язана з цінностями, субкультурами та ідеологіями які виступають за свободу особистості та рівності в сексуальних питаннях, і саме тому її називають адаптивним рішенням щодо еволюції стосунків у майбутньому. Отже, вивчення того як само поліаморні стосунки впливають на характер міжособистісних взаємовідносин залежно від статі є запорукою кращого розуміння питань індивідуальної свободи та сексуальності.

Поняття поліаморія досліджувалося в процесі дискусій з приводу альтернативних підходів до міжособистісних відносин. Критичний розбір моногамії був зловідомою темою для багатьох прогресивних рухів починаючи з 1960 рр. ХХ ст., включаючи соціалістів, анархістів, феміністок, лесбійок, геїв, бісексуалів, транссексуалів тощо. Тому, з часом, вивелася чітка планка розуміння того чим здорова поліаморія відрізняється від здорових моногамних відносин. Наприклад, вона заснована на визнанні високої цінності довготривалих відносин. Тобто, справжні поліамори визнають довгі стабільні відносини з декількома людьми, та прагнуть створити таку побутову модель взаємодії, у якій буде якомога менше вірогідності для виникнення конфліктів. Лояльність та активна участь в створенні режиму життя для всіх проявляються в тому, що партнери докладають зусилля до того, щоб їх відносини «працювали». Готовність працювати над врегулюванням конфліктів та про все говорити з іншими учасниками –та риса до якої поліамори більш схильні, адже їх модель стосунків потребує її ще більше ніж модель звичайної пари.

Чесність – вважається основною цінністю в поліаморії. Вона – є неодмінною умовою для активного консенсусу та символом високого ступеня міжособистісної близькості, яка ґрунтується на переконанні, що між партнерами не повинно бути ніяких таємниць та ніяких бар'єрів (Апресян, 2017).

Здорові поліаморні відносини передбачають інтерсуб'єктивну орієнтацію, яка апелює до всього людства. Вона не дозволяє конвенції диктувати межі близькості. Будь-які важливі відносини (не тільки сексуальне партнерство) повинні отримувати шанс розкрити свій потенціал повністю. У цьому контексті поліаморія зазвичай надає високу цінність дружбі за якою стоїть взаємоповага та взаємодопомога. Зазначимо, що в багатьох союзах кордони між дружбою та

партнерством можуть стиратися, і це є нормальним для деяких поліаморних сімей (Sheff, 2015).

Зазвичай, трапляється так, що дискурс про полілюбов (як складову поліаморії), підриває культурний режим примусової моногамії. Однак він не обов'язково ставить під сумнів ту ідею романтичної любові, на якій побудовані стратегії, здатні фіксувати цінності виняткових та довготривалих відносин. Немає ніякого автоматичного очікування сексуальної вірності партнера (партнерів) та якщо якась поняття «вірності» зберіглося, то у зміненому вигляді – як «емоційна вірність». Подібно дискурсу романтичної

любові, в дискурсі полілюбові цінується індивідуальність.

Специфіка досліджень поліаморів в Україні пов'язана з їх невеликою кількістю та відносною закритістю через можливий осуд більшої частини суспільства.

Результати та дискусії. Для дослідження структури любовних та міжособистісних відносин у українських поліаморів було проведено дослідження 20 випробуваних, з котрих 10 жінок та 10 чоловіків. Віковий діапазон – від 21 до 28 років. Для дослідження було використано наступні методи: теоретичний аналіз; емпіричне дослідження: семантичний диференціал,

Таблиця 1

Достовірні відмінності любовних відносин чоловіків та жінок в поліаморних та традиційних сім'ях

Шкали та рівні вираженості	Поліаморні сім'ї	Традиційні сім'ї	φ^*	P	
Почуття потрібності	високий	50%	80%	4,547	0,05
	середній	20%	10%	2,001	0,01
	низький	30%	10%	3,642	0,05
Ревнощі	високий	50%	40%	1,482	-
	середній	20%	50%	4,554	0,05
	низький	30%	10%	3,642	0,05
Задоволеність сімейними відношеннями	високий	10%	30%	3,642	0,05
	середній	80%	60%	3,125	0,05
	низький	10%	10%	-	-
Комфортність	високий	50%	30%	2,913	0,05
	середній	20%	30%	1,64	0,01
	низький	30%	40%	1,485	-
Бажання змінити відносини	високий	60%	20%	5,975	0,05
	середній	20%	50%	4,554	0,05
	низький	20%	30%	1,64	0,01
Відкритість	високий	40%	70%	4,335	0,05
	середній	50%	20%	4,554	0,05
	низький	10%	10%	-	-
Сприйняття обов'язків	високий	0%	50%	-	-
	середній	80%	30%	3,938	0,05
	низький	20%	20%	-	-
Довіра	високий	10%	20%	2,001	0,01
	середній	80%	60%	3,125	0,05
	низький	10%	20%	2,001	0,01
Повага	високий	50%	30%	2,913	0,05
	середній	40%	60%	2,85	0,05
	низький	10%	10%	-	-
Заздрощі	високий	40%	10%	5,127	0,05
	середній	40%	80%	5,975	0,05
	низький	20%	10%	2,001	0,01

тест на виявлення любовної адикції Єгоров А.; тест на міжособистісну залежність (любовну, від партнера, дитячо-батьківських відносинах). Методика Р. Гіршфільда, адаптація О.П. Макушина; діагностика міжособистісних відносин Т. Лірі; діагностика міжособистісних відносин А.А. Рукавішнікова; методи математико-статистичної обробки даних: критерій кутового перетворення Фішера та факторний аналіз (програма SPSS 22.0.0.0.).

Аналіз результатів, отриманих за методом семантичного диференціалу (див. табл 1), дозволяє стверджувати, що у поліаморних сім'ях більш переважають: високий рівень почуття потреби, ревності, комфортності, бажання змінити відносини та повага; середній рівень задоволеності сімейними відносинами, відкритості, сприйняття обов'язків та довіри.

У традиційних сім'ях більш переважають: високий рівень почуття потреби, відкритості та сприйняття обов'язків; середній рівень ревності, задоволеності сімейними відносинами, бажання змінити відносини, довіри, поваги та заздощів.

Аналізуючи результати тестування любовної залежності (див. табл 2) можна бачити що: в поліаморних сім'ях у 30% переважає високий та середній рівні, у 40% низький рівень любовної залежності; в традиційних сім'ях у 50% переважає високий рівень, у 20% середній та у 30% низький рівень любовної залежності.

Аналізуючи результати дослідження міжособистісної залежності в поліаморних та традиційних сім'ях (див. табл 3) бачимо: в поліаморних сім'ях у 30%

переважає високий та низький рівні, у 40% середній рівень емоційної опори; в традиційних сім'ях у 50% переважає високий рівень, у 10% середній та у 40% низький рівень емоційної опори; в поліаморних сім'ях у 20% переважає високий рівень, у 50% середній та у 30% низький рівень невпевненості у собі; в традиційних сім'ях у 60% переважає високий рівень, у 30% середній та у 10% низький рівень невпевненості у собі; в поліаморних сім'ях у 20% переважає високий рівень, у 70% середній та у 10% низький рівень прагнення до автономії; в традиційних сім'ях у 30% переважає високий рівень, у 10% середній та у 60% низький рівень прагнення до автономії; в поліаморних сім'ях у 70% переважає високий рівень, у 10% середній та у 20% низький рівень залежності; в традиційних сім'ях у 20% переважає високий рівень, у 50% середній та у 30% низький рівень залежності. Тобто, у поліаморних сім'ях більш переважають: середній рівень невпевненості у собі, прагнення до автономії та високий рівень залежності. У традиційних сім'ях більш переважають: високий рівень невпевненості у собі, низький рівень прагнення автономії та середній рівень залежності.

Також, за результатами діагностики міжособистісних взаємовідносин було виявлено, що у поліаморних сім'ях у більшості переважає середній рівень авторитарного стилю у відносинах, а в традиційних сім'ях у половині випадків переважає високий. У традиційних сім'ях також переважає середній рівень егоїстичного стилю, у той час як у поліаморних середній та високий на рівних.

Таблиця 2

Достовірні відмінності любовної залежності в поліаморних та традиційних сім'ях

Шкали та рівні вираженості		Поліаморні сім'ї	Традиційні сім'ї	ϕ^*	P
Любовна адикція	високий	50%	30%	2,913	0,05
	середній	20%	30%	1,64	0,01
	низький	30%	40%	1,485	-

Таблиця 3

Достовірні відмінності міжособистісної залежності в поліаморних та традиційних сім'ях

Шкали та рівні вираженості		Поліаморні сім'ї	Традиційні сім'ї	ϕ^*	P
Емоційна опора на інших	високий	30%	40%	1,485	-
	середній	40%	10%	5,127	0,05
	низький	30%	40%	1,485	-
Невпевненість у собі	високий	20%	60%	5,975	0,05
	середній	50%	30%	2,913	0,05
	низький	30%	10%	3,642	0,05
Прагнення до автономії	високий	20%	30%	1,64	0,01
	середній	70%	10%	9,461	0,05
	низький	10%	60%	7,976	0,05
Залежність	високий	70%	20%	7,46	0,05
	середній	10%	50%	6,55	0,05
	низький	20%	30%	1,64	0,01

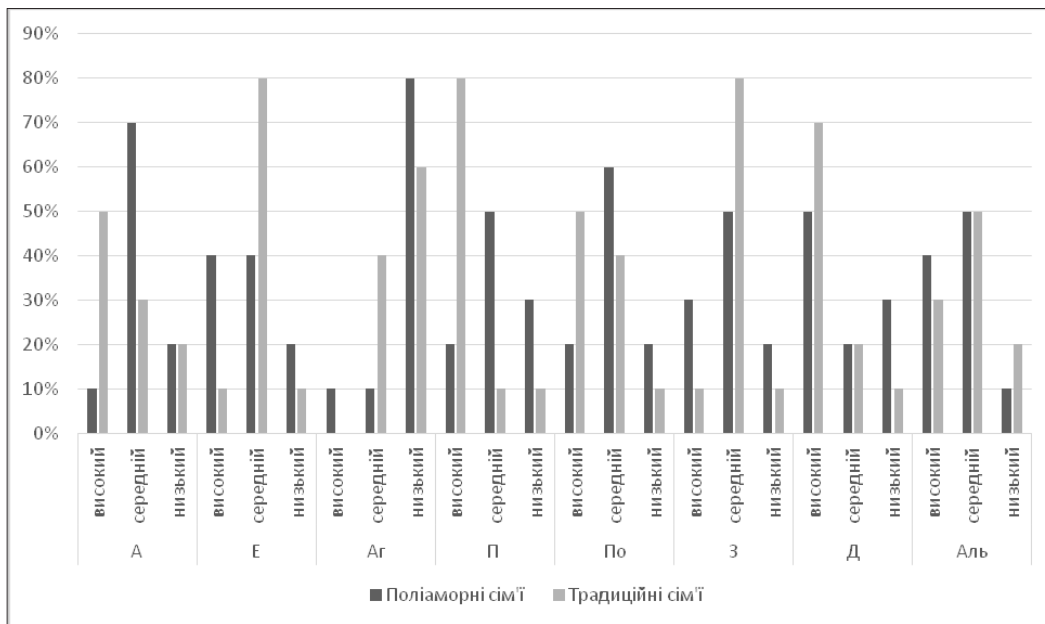

Рис. 1. Результати діагностики міжособистісних відносин в поліаморних та традиційних сім'ях

Примітка: авторитарний – А; егоїстичний – Е; агресивний – Аг; підпорядкований – П; залежний – З; доброзичливий – Д; альтруїстичний – Аль.

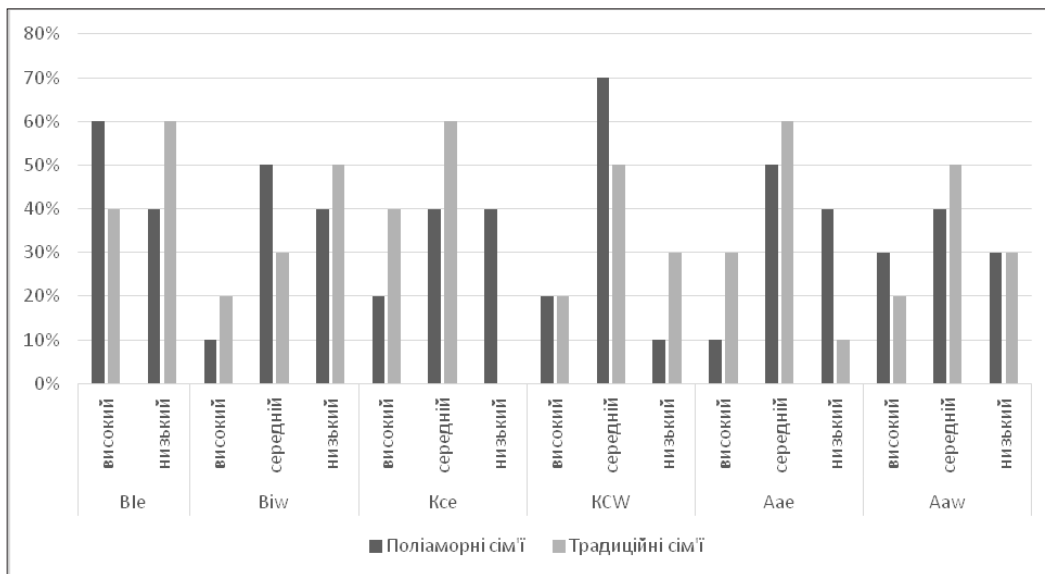

Рис. 2. Середньогрупові результати особливостей оцінки типових засобів ставлення чоловіків та жінок в поліаморних сім'ях

Діаграма демонструє різницю у поліаморних та традиційних сім'ях у типах поведінки, а саме, можна чітко побачити що поліаморні сім'ї мають більші результати за вираженою поведінкою в області включення – тобто потребують щоб їх запрошували у взаємодію, та більші результати вимогливої поведінки в області контролю, тобто потребують контролю для комфортного співіснування.

Примітка: виражена поведінка в області включення (Ble) та вимоглива поведінка в області вклю-

чення (Biw); виражена поведінка в області контролю (Kce) та вимоглива поведінка в області контролю (KCw); виражена поведінка в області афекту (AAe) та вимоглива поведінка в області афекту (AAw).

Аналізуючи факторну структуру любовних та міжособистісних відносин в поліаморних сім'ях (див. табл. 4) ми можемо бачити, що вона складається з трьох факторів. В емоційно-внутрішньому факторі позитивно корелюють показники шкал відкритість, прагнення до автономії та виражена поведінка

Таблиця 4

Факторна структура взаємозв'язку любовних та міжособистісних відносин в поліаморних сім'ях

№ п/п	Назва та вага фактору	Елементи фактору	Факторне навантаження
1	Емоційно – внутрішній фактор (22%)	Ревнощі	- 0,825**
		Відкритість	0,628**
		Заздрощі	-0,722**
		емоційна опора на інших	-0,825**
		прагнення до автономії	0,857**
		високий рівень адикції	-0,789**
		виражена поведінка включення	0,877**
2.	Міжособистісний фактор (19%)	почуття потреби	0,752**
		задоволеність сімейними відносинами	0,785**
		доброзичливий стиль	0,687**
		альтруїстичний стиль	0,852**
		виражена поведінка контролю	0,628*
		вимоглива поведінка афекту	-0,622*
3.	Внутрішньо-особистісний фактор (17%)	комфортність	-0,985**
		прагнення до автономії	0,749**
		доброзичливий стиль	0,987**
		виражена поведінка контролю	-0,785**

Примітка: у таблицю внесені значення: ** - $p < 0,05$ та * - $p < 0,01$.

включення. Негативно корелюють показники шкал ревнощі, заздрощі, емоційна опора на інших та високий рівень адикції.

В міжособистісному факторі позитивно корелюють шкали почуття потреби, задоволеність сімейними відносинами, доброзичливий стиль, альтруїстичний стиль при $p < 0,05$ та виражена поведінка контролю при $p < 0,01$. Негативно корелюють шкали вимоглива поведінка афекту при $p < 0,01$; внутрішньо-особистісний фактор позитивно корелює зі шкалами прагнення до автономії та доброзичливим стилем при $p < 0,05$. Негативно корелюють показники комфортності та виражена поведінка контролю при $p < 0,05$.

На підставі проведеного теоретичного аналізу, отриманих емпіричних даних та у відповідності до поставленої у роботі мети можна зробити наступні **ВИСНОВКИ**.

1. Виявлено відмінності в любовних відносинах у поліаморів: високий рівень почуття потреби, ревнощів, комфортності, бажання змінити відносини та поваги; середній рівень задоволеності сімейними відносинами, відкритості, сприйняттям обов'язків та довіри. У традиційних сімей переважають: високий рівень почуття потреби, відкритості та сприйняття обов'язків; середній рівень ревнощів, задоволеності сімейними відносинами, бажання змінити відносини, довіри, поваги та заздрощів. Це суттєво відрізняє теоретичні конструкції поліаморії від реальності практики в Україні. З нашої точки зору це може бути пов'язано з тим, що поліаморія, як образ любовного життя, певною частиною подружжя

обирається в рамках інфантильного експериментування, без відповідної психологічної готовності та особистісної зрілості.

2. Встановлено, що поліаморні сім'ї більш схильні до любовної адикції ніж традиційні. Тому можна висунути робочу гіпотезу, що в деяких випадках поліаморія є формою реалізації контрзалежності та синдрому «емоційного холоду».

3. Виявлені достовірні відмінності у міжособистісних відносинах поліаморних сімей: середній рівень невпевненості у собі, прагнення до автономії та високий рівень залежності. У традиційних сім'ях переважають: високий рівень невпевненості у собі, низький рівень прагнення автономії та середній рівень залежності. Це можна пояснити також страхом інтимності та спробами побудувати любовні відносини, які таким чином підтримували би певний невротичний компроміс.

4. Поліаморним сім'ям також більш притаманний високий рівень доброзичливого стилю, середній рівень авторитарного, підозрілого, підпорядкованого, залежного та альтруїстичного стилів; низький рівень агресивного стилю міжособистісних відносин. Традиційним сім'ям більш притаманний високий рівень авторитарного, підозрілого, підпорядкованого та доброзичливого стилю; середній рівень егоїстичного, залежного та альтруїстичного стилів; низький рівень агресивного стилю міжособистісних відносин. На наш погляд виявлена феноменологія потребує подальшого, більш глибокого вивчення, зокрема наскільки така міжособова стилістика взаємодії є аутентичною (можливо, що вона існує на формальному

рівні для відповідності соціально бажаному контексту відносин у такому оточенні).

5. У поліаморів більш переважають: виражена поведінка в області включення та вимоглива поведінка в області включення; вимоглива поведінка в області контролю; виражена поведінка в області афекту. У традиційних сім'ях більш переважають: виражена пове-

дінка в області включення та вимоглива поведінка в області включення ; виражена поведінка в області контролю та вимоглива поведінка в області контролю; виражена поведінка в області афекту та вимоглива поведінка в області афекту. На наш погляд це відбиває різницю у структурах влади та владних сімейних практик, що існують у моно- та поліаморних моделях любові.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Апресян Р. Г. Философия любви: постклассические трансформации [електронний ресурс]. Режим доступу: <https://iphras.ru/page48656789.htm>
2. Тарасова Е. А. Гендерные отличия в конфликтном взаимодействии Воронеж, 2013. 486 с.
3. Воронина О. А. Теория и методология гендерных исследований. Курс лекций М.: МЦГИ, 2013. 415 с.
4. Бодрийяр Ж. Фантомы современности. Москва, 2015. С. 87.
5. Апресян Р.Г. Слова любви: eros, philia, agape. Философия и культура, 2012. № 8. С. 27-40
6. Sheff E. Stories from the polycule: Real life in polyamorous families. Portland: TorontreePress, 2015. P. 573.

REFERENCES:

1. Apresyan R. G. (2017). Philosophy of love: post-classical transformation [electronic resource]. Access mode: <https://iphras.ru/page48656789.htm>
2. Tarasova E. A. (2013). Gender differences in conflict interaction. Voronezh. 486.
3. Voronina O. A. (2013). Theory and methodology of gender studies. Course of lectures. M.: MCGI. 415.
4. Baudrillard J. (2015). Phantom of modernity. Moscow. 87.
5. Apresyan R. G. (2012). Words of love: eros, philia, agape. Philosophy and Culture, 8. 27-40
6. Sheff E. (2015). Stories from the polycule: Real life in polyamorous families. Portland: TorontreePress. 573.

*Стаття надійшла до редакції 25.09.2019.
The article was received 25 September 2019.*